

Papilddati antropoloģes privātdocentes Lūcijas Jērumas-Krastiņas (1899–1968) biogrāfijai: novadpētnieciski meklējumi

Arnīsa Vīksna

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejs, Latvija

Ievads. Sakarā ar simtgadi, 1999. gadā publicēta R. Lindbergas un J. Vētras sastādītā brošūra “Medicīnas doktore Lūcija Jēruma-Krastiņa” (74 lpp.), kuras izdošanu finansējusi viņas meita Ieva Heifere. Tajā citēti dokumenti no Latvijas Valsts vēstures arhīva (LVVA) un J. Prīmaņa Anatomijas muzeja, periodikas, bet no aprakstiem faktu ziņā vērtīgākās ir Kārļa Arāja (1915–2005) atmiņas.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir sagatavot papildinājumus un precizējumus brošūrai “Medicīnas doktore Lūcija Jēruma-Krastiņa”, uzmanību pievēršot agrāk neizmantotiem dokumentiem no LVVA un Cēsu Vēstures un mākslas muzeja, adrešu grāmatām un veicot vēstures objektu apskati. Izmantota avotu kritikas metode.

Rezultāti. Atrast L. Krastiņas dzimšanas reģistru Cēsu Jāņa draudzes un apkārtējo draudžu metriku grāmatās sagādāja grūtības, jo izrādījās, ka viņa, kā arī abi brāļi ierakstīti ar uzvārdu Skrastītis (LVVA, 235. f., 14. apr., 56. l., 753. lp.), kas vēlāk pārtapis par Krastiņu. Vectēvs Dāvis Skrastītis (1822–1892) bijis Cēsu pils pagasta Lieljēkuļu mājas saimnieks. Viņa jaunākais dēls Augusts Skrastītis (1866–1919) devies uz Cēsīm mācīties amatu un kļuvis par būvmeistaru jeb būvuzņēmēju, 1919. gadā lielinieku nogalināts. Jēkuļu mājas ir saglabājušās aiz Cēsīm pa Valmieras ceļu pirms dzelzceļa pārbrauktuves kreisajā pusē (tagad Priekuļu novads). Augusts 1899. gadā laulāts ar Cēsu namnieka meitu Annu Dzirni, ģimenē bez Lūcijas bijuši divi jaunāki dēli Alfons Krastiņš (1900–1981), vēlāk LU docents, būvinženieris un ceļu seguma speciālists, un Augusts Vilis Krastiņš (1902–1971), *Dr. med.*, ginekologs, LU docents un katedras vadītājs. Lūcijas māte nāk no Vidzemē plaši sazarotās Dzirņu dzimtas, kurā, tālāk sazarojot, ietilpst daudzi pazīstami cilvēki: ķirurgs profesors Jānis Dzirne (1861–1931?), mikrobiologs profesors Eižens Zimmers (1843–1906) un viņa brāļi profesori Aleksandrs Zimmers (1846–1914) un militārārstu ģenerālmajors Georgs fon Zimmers (1849–1910), diplomāts Frīdrihs Grosvalds (1850–1924), gleznotājs Jāzeps Grosvalds (1891–1920), dzejnieks Jānis Ruģēns (1817–1876), valodnieks profesors Jānis Endzelīns (1873–1961), komponists profesors Jāzeps Vītols (1863–1948), dzejnieks Rieteklis (Jūlijs Balodis, 1856–1940), arheologs profesors Francis Balodis (1882–1947) un daudzi citi.

Lūcija mācījusies Cēsu meiteņu skolā, kas dibināta 1907. gadā, vairākkārt paplašināta un tagad ir Pastariņa sākumskola Raunas ielā 7. Krastiņu dzīves vieta Cēsis saistīta ar Dubinsku, tagad namu Rīgas ielā 53. Dzirņu nams L. Katrīnas ielā 24 tagad ir pamests un izpostīts. Cēsu Lejas kapos ir pieminekļi Lūcijas pirmajai skolotājai Kristīnei Apkalnei (1880–1925) un mācītājam Georgam Federam (1847–1912), kas Lūciju kristījis; savukārt viņa dēls Gerhards Feders (1890–1974) bija pediatrs, LU privātdocents.

L. Krastiņa 1930. gadā apprecējās ar psihiatru Nikolaju Jērumu (1904–1991), ģimenē 1935. gadā piedzima meita Ieva Anna, vēlāk prec. Heifere. Rīgā L. Krastiņa dzīvoja pie vīra Sarkankalna slimnīcā (tagad Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīca) un namos Kalpaka bulvārī 10 (celts 1884. gadā pēc K. Felsko projekta) un Krišjāņa Valdemāra ielā 23 (celts 1901. gadā pēc H. Šefela un H. Šēla projekta). L. Krastiņa strādāja Anatomikumā, bija profesora Gastona Bakmaņa (1883–1964) un profesora Arsēnija Starkova (1874–1927) audzēkne un vienīgās profesora Jēkaba Prīmaņa (1892–1971) vadībā aizstāvētās disertācijas autore, par ko saņēma augstu akadēmisku atzinību.

Kopā ar tuviniekiem L. Jēruma-Krastiņa 1944. gadā devās emigrācijā, jo palikšana dzimtenē neko labu nesolīja. Laikrakstā “Tēvija” viņa bija publicējusi rakstu par latviešu rasistisko būtību, N. Jērums bija noteicis diagnozes (vēl pirms kara!) psihiatriskajiem slimniekiem, Augusts Vilis Krastiņš strādāja ginekoloģijas klīnikā, kurā sterilizēja ebrejietes, bet Alfons Krastiņš piedalījās ceļu būvē. No Vācijas 1948. gadā viņi izceļoja uz Venecuēlu, kur darbojās Karakasas Latviešu biedrībā un labi iejutās svešatnē. Lūcija slimoja ar tuberkulozi, taču veica pētījumu par cietumnieču antropoloģiju. Augusts Vilis pārkvalificējās par tropu slimību ārstu, Alfons pārzināja upju dambjus un Marakaibo ezeru, viņa gleznas izstādītas Karakasas Mākslas muzejā, N. Jērums aizstāvēja doktora disertāciju, veica pētījumus psihiatrijā, neiroloģijā, patofizioloģijā un kļuva par Karakasas Universitātes profesoru, tika apbalvots ar Andrē Bella ordeņa 1. šķiru, 1979. gadā pārcēlās uz ASV, miris Ņujorkā. Ieva pēc Meridas Universitātes absolvēšanas 1959. gadā bija zobārste un sabiedriska darbiniece, dati par viņu rodami internetā.

Secinājums. Novadpētnieciski meklējumi un atradumi bagātina priekšstatu par cilvēka personību un likteni.